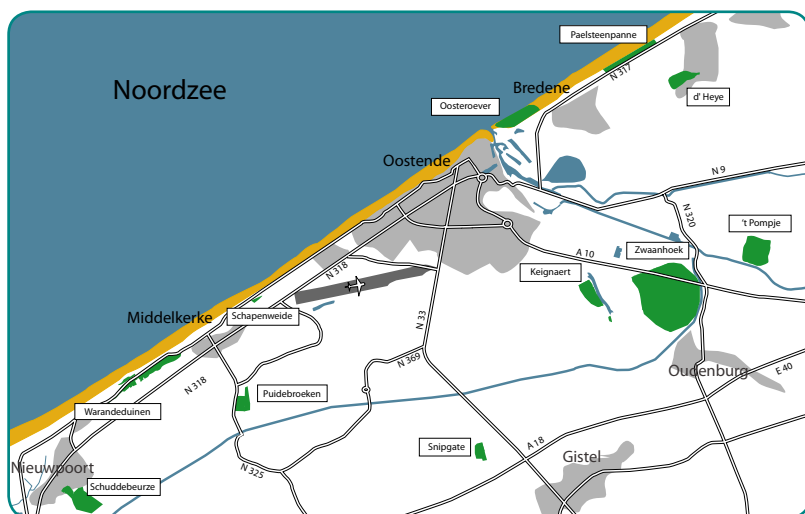

Activiteitenkalender

Vrijdag 26/08/2011

NACHT VAN DE VLEERMUIS

21u00: Vesalius Instituut, Leffingestraat 1, Oostende
Na een korte presentatie over vleermuizen gaan we op pad met detectors en sporen verschillende soorten vleermuizen op in het bosje.

Zaterdag 27/08/2011

SPRIKANHANEN EN LIBELLEN

14u00: Kruising Schuddebeurzeweg en Bamburgstraat, Westende
We gaan de schuddebeurse eens uitschudden en zien wat voor moois we allemaal vinden. We mikken vooral op sprinkhanen en libellen

Zaterdag 27/08/2011

ZOMERWANDELINGEN OOSTEROEVER

10u30: Ingang Fort Napoleon, Oostende (Vuurtorenweg)
Beleef de kust! Neem deze zomer elke dag deel aan een prachtige wandeling in een van de vele natuurgebieden.

Zondag 28/08/2011

ZOMERWANDELINGEN WARANDEDUINEN

10u30: Warandeduinen, witte watertoren Logierlaan, Middelkerke
Beleef de kust! Neem deze zomer elke dag deel aan een prachtige wandeling in een van de vele natuurgebieden.

Zaterdag 3/09/2011

KRUIJEN BIJ LAAGTIJ: GARNALEN VOOR PRINS KAREL

10u30: Koninklijke baan thv domein Prins Karel.
Afspraakplaats thv de roze villa 'Jan van Gent'
Onder leiding van gidsen van de strandwerkgroep gaan we op verkenning langs de vloedlijn en kijken wat de zee heeft aangespoeld.

Zondag 11/09/2011

SPRIKANHANEN-WANDELING

14u00: VogelOpvangCentrum (VOC), Nieuwpoortsesteenweg 642, Oostende
In het tweede deel van de zomer zoemen en brommen ze volop. We gaan op zoek naar langsprietten en kortsprietten.

Zaterdag 17/09/2011

BEHEERSWERKEN WARANDEDUINEN

13u30: Warandeduinen, witte watertoren Logierlaan, Middelkerke
In het najaar is het tijd om maatregelen te nemen om al het fraais te conserveren. Een leuke werkdag behoort al enkele jaren tot de traditie

Zaterdag 24/09/2011

BEHEERSWERKEN OOSTEROEVER

13u30: Vuurtoren Lange Nelle, Oostende
Hooien duinen Batterij Hundius

Zondag 25/09/2011

BUSEXCURSIE NAAR MOL-MEER

info NP NME mail: urojas@telenet.be
info NP NME mail: urojas@telenet.be

Zaterdag 01/10/2011

BEHEERSWERKEN ZWAANHOEK

13u30: Reservatenboerderij, Zandvoordestraat 549, Zandvoorde
We gaan enkele bomen een kopje kleiner maken.
Door hun schaduw en hun bladafval verdringen ze de echte koekoeksbloemen, orchideeën en pinksterbloemen.

Zondag 02/10/2011

NATUURINRICHTING OPENT FIETSPAD

namiddag, Grintweg Zandvoorde
opening fietspad thv Klokhofstee + feestviering ijm eindspurt NatuurinrichtingsProject

Zaterdag 15/10/2011

HERFST IN HET GEUZENBOS

14u00: Geuzenbos (Stadsrandbos), kruising Gistelsesteenweg met Grintweg, Oostende
Week van het Bos: De natuur bereidt zich voor op de komende winter. Wat gebeurt er allemaal in het bos?

Zaterdag 22/10/2011

BEHEERSWERKEN KEIGNAERT

13u30: Kruising Grintweg met Karperstraat, Zandvoorde
Ook hier gaan we enkele bomen knotten en alles opruimen.

Zondag 23/10/2011

WASPLATEN IN D'HEYE

10u00: VMW d'Heye, Danckaertstraat, Bredene
Paddestoelen zijn goede indicatoren voor het natuurbeheer.
Wasplaten zijn daarbij ecologisch hoog gewaardeerd.

Dinsdag 01/11/2011

BEHEERSWERKEN PAELSTEENPANNE

14u00: Paelsteenpanne, tramhalte Bredense Renbaan, Bredene
We verwijderen oprukkende Witte abelen

Zaterdag 05/11/2011

BEHEERSWERKEN ZWAANHOEK

13u30: Reservatenboerderij, Zandvoordestraat 549, Zandvoorde
Knotten van wilgen. Met afgezaagde takken planten we nieuwe knotwilgen langs de rand van een ander perceel.

Donderdag 17/11/2011

WINTERAVOND

info NP NME mail: urojas@telenet.be
info NP NME mail: urojas@telenet.be

Zondag 20/11/2011

DAG VAN DE NATUUR

13u30: Schuddebeurse, kruising Schuddebeurzeweg met Bamburgstraat, Middelkerke
Natuurbeheerswerken. Na een woordje uitleg trekken we onze werkhandschoenen aan en gaan we aan de slag. Stevige schoenen.

Zien met je oren ... en vliegen met je handen !

De mens heeft als "dagdier" altijd al een getroebleerde relatie met de vleermuis gehad. Pas de laatste jaren is de populariteit voor deze geheimzinnige maar waardevolle nachtdieren gestegen. Het grote publiek gaat hen meer en meer beschouwen als sympathieke dan als ongewenste creaturen.

Door hun nachtelijke levenswijze zijn ze lange tijd onbekend, onbemind maar ook onbeschermd gebleven. 2011 werd uitgeroepen tot Europees Jaar van de Vleermuis maar tevens Internationaal Jaar van het Bos. Daarom besteedt Natuurpunt speciaal aandacht aan de nauwe band tussen vleermuis en bossen.

Alle Europese vleermuizen zijn insecteneters. De vleermuizen in onze streken vangen hoofdzakelijk muggen, vliegen, nachtvlinders, kevers en spinnetjes. Sommige soorten kunnen rupsen en insecten van de bladeren pikken.

Vermits allerlei vogels zich specialiseerden in het vangen van insecten ... overdag, evolueerden vleermuizen tot echte nachtjagers. Daarvoor beschikken zij over twee troeven. Zij zijn de enige zoogdieren die echt kunnen vliegen. Tussen hun vingers, armen en romp is een vlieghuid gespannen. Bovendien zijn hun beenderen uiterst licht en hun gewrichten enorm soepel waardoor ze veel wendbaarder zijn dan vogels. De huid tussen staart en benen wordt als roer gebruikt of om prooien in de vlucht op te vangen. Vleermuizen beschikken over een soort zesde zintuig waarmee ze zich oriënteren tijdens de vlucht en prooien opsporen: echolocatie of sonar, letterlijk het plaatsbepalen door de echo van zelfgeproduceerde geluiden op te vangen.

Het principe is eenvoudig: de vleermuis "roept" voortdurend met korte geluidsstoten. Deze weerkaatsen tegen alle obstakels in de omgeving, dus ook tegen prooien die zich in de buurt bevinden. Door de echo's van deze geluiden op te vangen "zien" vleermuizen als het ware hun omgeving. Het geluid brengen ze voort door de mond of de neusgaten. Het zijn ultrasone geluiden, dwz zo hoog dat ze onhoorbaar zijn voor de mens. Wel roepen de meeste vleermuizen heel hard (de Rosse vleermuis bvb. haalt tot 100 decibel). Deze vleermuizen hebben trouwens een ingenieus systeem om te vermijden dat ze er zelf doof van worden: bij het uitbrengen van een puls (= een geluidsstoot) wordt het oor van binnen uit afgesloten. Bij elke puls die een vleermuis

voortbrengt, moet hij wachten tot de echo teruggekeerd is vooraleer hij opnieuw kan roepen. Hoe dichters hij bij een object is, des te sneller de weerkaatsing van het geluid en dus ook de opeenvolging van de pulsen. Een dergelijke versnelling van pulsen is zeer duidelijk hoorbaar (met een bat-detector) bij het benaderen en vangen van een prooi. Het ritme en frequentiebereik van de sonar zijn bij de meeste vleermuizen verschillend. Met behulp van een zo'n "vleermuisdetector" is het mogelijk vleermuizen te determineren aan de hand van hun geluid.

Aangezien er 's winters geen insecten zijn, is hun enige overlevingsmogelijkheid een winterslaap, vooral ook omdat vleermuizen niet of weinig trekken. Het "werkjaar" van een vleermuis begint in maart, bij het ontwaken uit de winterslaap. De tijdens de winter opgebruikte vetreserve moet snel weer bijgevuld worden. De vleermuizen zoeken nu hun zomerverblijven op. Afhankelijk van de soort gaat het om zolders van kerken en andere gebouwen, spouwmuren, forten, grotten, holle bomen,... De vrouwtjes leven samen in zogenaamde kraamkolonies. Die kunnen uit een tiental tot enkele honderden dieren bestaan. Volwassen mannetjes worden meestal niet in de kolonie geduld en leven solitair of in kleine groepjes. De inwendige bevruchting (in het lichaam van het vrouwtje) vindt plaats in maart of april. De paring is reeds maanden daarvoor gebeurd, namelijk in het voorbije najaar of tijdens de winterslaap. De jongen worden meestal in juni geboren. Een vrouwtje heeft slechts één jong per jaar. Het klampt zich stevig vast aan de buikvacht van de moeder en vliegt zo mee als het moet. Vrouwtjes en jongen blijven tot in de zomer op de kolonieplaats. Vanaf augustus-september lokken de mannetjes vrouwtjes. Van partnertrouw is bij vleermuizen geen sprake m.a.w. mannetjes en vrouwtjes paren met wie ze kunnen.

Vanaf oktober-november gaan de vleermuizen in winterslaap. De meest bekende overwinteringsplaatsen van vleermuizen in onze streken zijn ijskelders, bunkers, forten en mergelgroeven. Bepaalde soorten houden het echter bij holle bomen of gebouwen. Vleermuizen maken zelf geen gaten, ze zijn aangewezen op reeds bestaande (boom)holten. Van de meeste vleermuizen liggen de winterverblijven in de nabijheid of op hoogstens een tiental kilometer van de zomerverblijfplaats.

Een goede overwinteringsplaats moet een constante temperatuur van 5 à 10°C en een hoge luchtvochtigheid hebben, het moet er permanent (schemer)duister zijn en de verstoring moet minimaal zijn. Op die manier kunnen vleermuizen de winter doorbrengen zonder dood te vriezen of uit te drogen, en verbruiken ze een minimum energie. In tegenstelling tot andere zoogdieren van dezelfde grootte (muizen, spitsmuizen,...) kunnen vleermuizen zeer oud worden. Gemiddeld bereiken ze een leeftijd tussen 5 en 10 jaar, maar records tussen 20 en 30 jaar zijn bekend.

Wanneer we rond ons huis een vleermuisje zien fladderen, dan betreft het meestal de Dwergvleermuis. Met zijn lichaamslengte van 3 tot 5 cm kunnen we hem in een luciferdoosje opbergen. Zijn vacht is meestal bruin. De snuit en de driehoekige oren zijn zwart. Zijn vlucht is erg speels en grillig. Voor hun huisvesting zijn Dwergvleermuizen bijna uitsluitend aan menselijke bebouwing gebonden. Een opening van 1 cm² volstaat om de diertjes toegang tot ons huis te verlenen. We vinden ze in spouwmuren, achter hout- of zinkwerk, in rol-luikkasten, ... Vaak zijn de eigenaars zich zelfs niet van hun aanwezigheid bewust. Last berokkenen ze trouwens ook niet. Ze knagen niet aan houtwerk en brengen geen nestmateriaal aan. Gelet op de enorme hoeveelheid insecten (muggen, motjes, gaasvliegen,...) die de diertjes voor ons verdelgen, moeten we hen beschouwen als bijzonder nuttige dieren. Dwergvleermuizen zijn erg plaatstrouw. Vaak treffen we ze jaren na mekaar op dezelfde plaats aan.

Andere soorten in onze regio zijn: Water- en Baardvleermuis, Laatvlieger, Rosse Vleermuis en de zeldzamere Franjestaart. Alle vleermuissoorten zijn beschermd en mogen niet verstoord of ... erger nog "verdelgd" worden.

Vleermuizen in de avondschemering zijn een lust om naar te kijken. Je kan ze bovendien een handje helpen en je woonomgeving vleermuisvriendelijk maken. Hier volgen enkele tips. Bomen en struiken bieden voedsel en schuilplaats voor prooi-insecten. Vooral inheemse soorten herbergen een rijkdom aan insectenleven. Zomereik, meidoorn, lijsterbes, sporkehout, liguster... zijn bijzonder interessant. Voor vleermuizen doen ze dienst als jachtgebied, schuilplaats en oriëntatiepunt. Bloemen zijn er in allerlei geuren en

kleuren maar ook de vorm is erg belangrijk. Diepe bloemen zoals die van de kamperfoelie lokken insecten met een lange tong. Kamperfoelie heeft zich helemaal aangepast om nachtvlinders te verleiden. Deze dieren staan op het menu van laatvlieger. Andere soorten planten van dit type zijn oa Kattenstaart, Lavendel, Vlinderstruik, ... On-diepe bloemen met oppervlakkige nectar worden dan weer bezocht door insecten met korte tongen, zoals vliegjes. Deze zijn dan weer een lekkernij voor Dwergvleermuizen. Bloemen van dit type zijn bvb Boerenwormkruid, Margriet, Fluitenkruid, Duizendblad,...

↑ Gewone dwergvleermuis
De Gewone dwergvleermuis is onze algemeenste vleermuis en behoort tot Europa's kleinste zoogdiersoorten. Zowel 's zomers als 's winters verblijven ze in gebouwen. Ze lusten wel alle (kleine) insecten maar muggen staan bovenaan het menu. Bij koud weer jagen ze meest bij waterpartijen, bij warmer weer ook in parkgebieden en bossen (erg graag) tot diep in de steden (liefst met wat bomen in de buurt). Jacht- en woongebieden liggen maximaal 5 km uiteen.

"Gewoon" is nooit goed genoeg voor ons mensen. De voorbije eeuwen en vooral de jongste tijd worden steeds opvallender bloemen gekweekt. Drievoudige bloemkronen met gigantische kroonbladeren staan in schril contrast met de sierlijke eenvoud van de oorspronkelijke wilde variant. Bovendien is door al dit geknoei de nectarproductie van de bloem zo goed als droog gevallen. En als er nog nectar wordt geproduceerd is die bijna onbereikbaar voor insecten. De overvloedige kroonblaadjes laten geen doorgang vrij tot de kern van de bloem. Kies dus liefst voor de oorspronkelijke variant van een soort. Ten slotte is het werkelijk onwaarschijnlijk hoeveel gifstoffen mensen in hun omgeving gebruiken, variërend van houtbeschermingsmiddelen tot koelvloeistoffen en bestrijdingsmiddelen. Insecticiden worden opgeslagen in de vetten van vleermuizen en komen weer vrij wanneer deze in de winter verbrand worden Voor een vleermuis kan dat fataal zijn! Durf dus tuinieren zonder!

info (en dank aan) www.velt.be

Nacht van de Vleermuis in Oostende.
Vrijdag 26 augustus vanaf 21u00
Inkomhal Vesaliusinstituut ("de blauwe ruten"),
Leffingestraat 1, Oostende met vooraf een korte presentatie over vleermuizen

Van daaruit verkennen we wat later 't Bosje met batdetectors, een gids en een straffe "taslamp".
Gebruik stevig schoeisel en breng maar een zaklamp mee.

Cursus: 'Vogels op het strand'

Wil je meer weten over de vogels die je op het strand ziet zitten, vliegen, foerageren, zwemmen? Veel meeuwen, maar weet je welke meeuwen het zijn? Zijn die grote bruine vogels ook meeuwen?

Hoe komen die witte vlekken op het strand? Sommige mosselen zijn kapot, andere niet. Hoe komt dat? Wat eten al die vogels en hoe kunnen ze bvb een schelp openen? Ik zie de laatste tijd die grappige kleine grijs-witte vogeltjes niet meer? Naast het benoemen en herkennen van de verschillende meeuwen en andere vogels aan het strand, wordt er ook verteld over 'wie eet wat', 'vogel-trek', 'standvogel', winter- en zomer-gast', 'sporen op het strand'. Er zijn vier lessen: twee theoretische lessen en twee observatielessen aan het strand.

Sponsoring

Vorig nummer van ons tijdschrift deden we bij onze leden en terzelfdertijd in alle brievenbussen in Oostende en Oudenburg een oproep tot sponsoring. We bedanken alle milde schenkers want ondertussen trilt de inkomstenwijzer al rond 2.500 euro.

In 2010 kwamen er in Middelkerke 14,5 ha bij in de Schuddebeurze en de Puidebroeken. Dergelijke aankopen maken onze kust en polders nog aantrekkelijker. Met een euro steun koopt Natuurpunt een vierkante meter natuurgebied. Stort je bijdrage hiervoor op IBAN 2930 2120 7588 - BIC GEBABEBB en vermeld project 3593 - Middenkust.

Steunen en storten kan nog altijd! Ook in 2011 lopen onderhandelingen tot verdere aankopen. Jouw steun daarbij wordt gewaardeerd of beter, érg gewaardeerd. Met 40 euro kunnen we veertig vierkante meter natuurgebied kopen. Hiervoor krijg je een fiscaal attest zodat je kan genieten van een belastingvermindering.

Geen voorkennis vereist, het is juist bedoeld voor beginners die geïnteresseerd zijn en graag meer willen weten over wat ze zien tijdens hun wandelingen langs de zee.

Programma en locaties:
Theoretische lessen:
2 donderdagavonden op 08/09/2011 en 22/09/2011 telkens te 19u30, zaal Den Anklap, Leffingestraat 85 8400 Oostende met Parking. Openbaar vervoer: lijn7 te 19u00 station – 19u08 afstappen Vlaams Plein en dan nog 5' te voet.
Observaties op het strand:
2 zaterdagvoormiddagen op 17/09/2011 en 01/10/2011 telkens te 09u30, Oosteroever, Vuurtoren Lange Nelle. Parking – Openbaar vervoer kusttram, halte 'Duin en Zee' – 10-15' te voet naar de vuurtoren of mogelijkheid tot carpooling.

Inschrijving:
Je stuurt een mail naar Rita Bracke ritabracke@telenet.be en stort het bedrag dat voor jou van toepassing is. 30 € voor niet leden van Natuurpunt – 20 € voor leden van Natuurpunt, syllabus van de cursus incl. Bedrag te storten op rekening IBAN BE14 3800 0489 9783 - BIC BBRUBEBB MVG van NME Natuurpunt Middenkust, Eksterstraat 29, 8450 Bredene. Mededeling: 'Vogels op het strand' + (eventueel) nr. lidkaart Natuurpunt Ben je nog geen lid en je wenst lid te worden van Natuurpunt?

Lidgeld **24 €/jaar**. Te storten op rekening 230-0044233-21 van Natuurpunt, Coxiestraat 11, 2800 Mechelen, met vermelding "Nieuw lid ". (IBAN: BE17 2300 0442 3321, BIC: GEBABEBB).

Je ontvangt dan zo snel mogelijk het welkomstpakket en het 3-maandelijkse tijdschrift Natuurpunt + Tijdschrift van Natuurpunt-Middenkust.

→ Foto : Roland François

De Oosteroever wordt gekortwiekt!

Natuur verdient af en toe een duwtje in de rug. Neem nu de duinen op de Oosteroever. Met de aanwezigheid van blauwe zeedistel of zeevinde, en dichters naar het strand met zeepostelein en strandbiet zijn er heel wat typische planten van de duinen te ontdekken. Ook vlinders als heivlinder kan je er bewonderen. Echter de situatie is nog verre van ideaal. De meeste delen hebben last van verruiging waardoor de opstart van een terugkerend maaibeheer en eventueel nabegrazing (met ezels of schapen) noodzakelijk is. Voor het deelgebied van de Batterij Hundius kiest Natuurpunt voor maaien ... en hiervoor hebben we uw helpende handen nodig! Op zaterdag 24 september blazen we daarom verzamelen om 13u30 aan de voet van de vuurtoren Lange Nelle (tip : neem werkhandschoenen mee). Uiteraard is er ook tijd voor een natje en een hapje. Men zegge het voort!

↑ Blauwe zeedistel met al even stekelige bezoeker

Dag van de Natuur
Zondag 20 november van 13u30 tot 17u00

Middelkerke, Schuddebeurze, kruising Schuddebeurzeweg met Bamburgstraat
In dit nog steeds groeiende reservaat (ondertussen 35 ha) doen we aan hakhoutbeheer, planten we een haag, knotten we enkele wilgen en maaien we nog wat ruigte. Breng werkhandschoenen en stevig schoeisel mee.

Dag van de Natuur 2011
10.000 handen voor meer natuur
Werk mee aan natuur in jouw buurt
Zondag 20 november 2011
www.west-vlaanderen.be/dagvandenatuur

Onder de titel “BOM-brief” brengen wij de lezer berichten uit ons werkingsgebied “Bredene – Oostende – Middelkerke” (de BOM-gemeenten) over beleidszaken, zowel van ons als van onze overheden. Soms kan de inhoud een explosief karakter hebben.

Natuur voorbij ...

Het uitzonderlijke droge, zonnige en warme voorjaar is voorbij. De gevolgen voor de natuur waren op sommige vlakken bijzonder verregaand. Een dergelijk voorjaar kwam echter in het verleden ook al wel eens voor, het was dus alles behalve een unicum en extremen staan ons wel nog en misschien zelfs nog meer te wachten.

De invloed van de mens op de natuur daarentegen, drukt een steeds belangrijker wordende negatieve stempel op die natuur. En ook de toekomstige ontwikkelingen zijn helemaal niet rooskleurig te noemen. Ook niet in eigen streek, waar er al heel veel natuurwaarden zijn verdwenen en waar er anno 2011 en volgende nog veel meer zal sneuvelen. Toegegeven, er zijn gelukkig ook heel wat positieve projecten in uitvoering, maar driewerf helaas, deze compenseren ruim onvoldoende wat wij met zijn allen reeds naar de vaantjes hebben geholpen en zullen helpen. Sommige van die ingrepen hebben tijdelijk een explosie van natuurontwikkeling tot gevolg, helaas slechts tijdelijk, en het terug afstaan van die soms schitterende natuur, is voor de natuurliefhebber vaak een harde noot om kraken. De jongste jaren is er een lawine van wetgeving en ontwikkelingen op ons afgekomen, waarbij stevast de natuur, zij het nu rechtstreeks of onrechtstreeks, moet inleveren. Het ironische in dit alles is dat vaak op papier de lofzang wordt geheven op die prachtige natuur; fantastische retoriek, terwijl er in de praktijk nauwelijks iets gebeurt, zelfs als men het belooft. Dit allemaal speelt zich ook af midden in onze regio, even stilstaan bij enkele gevallen.

De Oostendse oosteroever: waar is de tijd dat dit eertijds godvergeten gebied de broedplaats was van Strand- en Kleine plevier, Kuifleeuwrik en Grauwe klauwier! Maar er kwam het volstrekt nutteloze peperdure Vuurtorendok. Bij de huidige “harde” geplande ontwikkelingen op de oosteroever werd een kleine compensatie ten zuiden van de Halve Maan toegezegd, en daar zijn wij echt bijzonder dankbaar voor. De resterende natuur wordt op papier beschermd, zal dit echter ook in de praktijk überhaupt kunnen waargemaakt worden als de druk van de duizenden nieuwe bewoners op het

gebied losgelaten wordt? Persoonlijk heb ik er alvast schrik voor, maar ik heb niet het recht zeker, om als natuurpunter en partner in het globale plan, dit laatste in twijfel te trekken. De duinen van onze regio vallen steeds meer ten prooi aan de toemolze recreatieve verzuchtingen, met als summum “het recreatief medegebruik”. Wanneer natuurgebieden zonder meer en zonder enige reglementeringen en handhaving in recreatief medegebruik gegeven worden, weten wij aan de kust alvast hoe laat het is. Positieve ontwikkelingen zijn zonder meer het beschermen van de meest waardevolle duinen (Warandeduinen, Paelsteenpanne ...), met als kers op de taart d’ Heye en de Schuddebeurze, maar wat met de rest waar uiterst waardevolle relicten al jaren ten prooi vallen aan recreatie, weze het nu mountainbikers of andere. Wat met de goedgekeurde natuurrichtplannen, of blijven die voor een stuk dode letter?

De poldergebieden, met de vele kreken en geleiden, zijn naast de duingebieden, de tweede grote pijler van onze natuur. Dank zij de grote en gewaardeerde inspanningen van de stad Oostende, in samenwerking met de Vlaamse overheden, is er zeer veel gered kunnen worden. De Keignaert, Zwaanhoek en Zoute Kreek zijn voor een groot stuk begripen geworden. Maar het project is nog niet af, er resten verschillende gebieden die nog steeds gevaar lopen.

Ook het Oostendse Stadsrandbos is hier zeker het vermelden waard. Dank zij de onverminderde ijver en inzet van enkele pioniers, groeit het gestaag aan. Mits een goed beheersplan, zal het ongetwijfeld een echte natuurwinst betekenen voor de regio.

Daarnaast zijn er nog de tijdelijk ontstane waardevolle gebieden, die een schat aan natuur herberg(d) en: voor de vuist weg de Saspolder (nu verworpen tot Plassendale I), de gipsberg (wordt afgedekt), de zandwinningsgebieden van Snaakerke (worden opgevuld). Eens de nieuwe bestemming van deze gebieden gerealiseerd, zijn ze onherroepelijk geschiedenis en worden niet vervangen.

Tenslotte zijn er nog de natuurgebieden buiten de duin- en echte poldergebieden in strikte zin, als de Puidenbroeken te Middelkerke en de Groene 62 (voormalige spoorwegbedding Oostende naar Torhout).

→ Foto : Roland François

↑ zie ook foto's van Roland : tenminste enkele Kleine plevieren proberen het nog ...

Wanneer we uiteindelijk de optelsom maken van de waarde van de huidige actuele natuurgebieden, en die vergelijken met deze van een punt in het verleden, is het verdict zwaar, erg zwaar: hoe recenter we vergelijken in het verleden, hoe méér

waardeverlies we vaststellen. En het is nog niet gedaan, er zal in de nabije toekomst nog natuur gaan verdwijnen, enerzijds door de realisatie van de uiteindelijke ruimtelijke bestemming, anderzijds door puur waardeverlies door gebrek aan erkenning van te beschermen natuur. De druk op de natuur wordt immer groter en groter. Vroegere rustige en quasi verlaten gebieden worden steeds meer ingeschakeld in een recreatieve structuur, waar natuur al te vaak enkel op papier belangrijk schijnt te zijn.

Het verlies aan natuur is helaas onherroepelijk. Natuurpunt kan echter, als behoeder van die natuur, een groot verschil maken! En daar gaan we voor!

PL

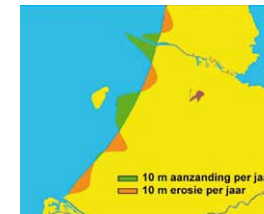
Op 24 mei was Bredene the place to be voor de kust- en klimaatspecialisten in de lage landen. Onder het motto “moet er nog zand zijn ?” serveerden het Vlaams Instituut voor de Zee en de kustwerkgroep van Natuurpunt de ruim 250 aanwezigen op een verfrissende wetenschappelijke kijk op de toekomst van de kust. Voor de kustwerkgroep waren de lezingen en de studiedag tout court hét bewijs dat “werken met de natuur” mogelijk en zelfs noodzakelijk is. Natuurpunt zal dan ook – op basis van het rapport van de studiedag – aandringen bij de Vlaamse en federale regering om eindelijk werk te maken van een echt klimaatadaptatieplan voor de kust dat meer moet zijn dan een enge visie op de kustverdediging (cfr onze oproep voor de opmaak van een “kappa-plan”).

Dat het klimaat verandert en dat de zeespiegel hierdoor sneller stijgt staat niet meer ter discussie. De vraag is : hoe gaan we daarmee om ? En vooral: hebben we voldoende wetenschappelijke kennis om tot een doordachte oplossing te komen ?. We willen immers geen oplossing creëren die zich op langere termijn tegen ons keert. Op de studiedag werd daarom het woord gegeven aan 10 wetenschappers die vanuit hun expertise de klimaatpuzzel hielpen ontrafelen.

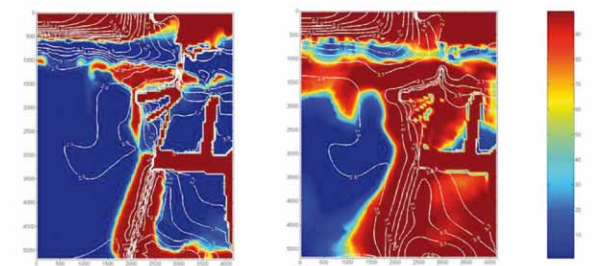
Als algemene rode draad werd duidelijk dat het mariene ecosysteem zeer complex is. Elke verandering (van een zeespiegelstijging tot de bouw van eilanden) brengt een waterval aan gevolgen teweeg. Sommige positief, andere negatief, doch stevast mogen we er niet te licht over gaan. Dat natuur niet vergeten mocht worden, bleek o.m. uit de bijdrage van prof. Patrick Meire die een vurig betoog hield om meer rekening te houden met de zogenaamde ecosystemendiensten. In casu van kustverdediging spelen o.m. duinen en natuurlijke stranden een cruciale rol, eens deze weg zijn dan zijn dure dijken noodzakelijk. Of hoe natuur niet alleen leuk is om in te wandelen maar ook cruciaal blijkt zowel voor de economie als voor het menselijk welzijn. Een discussie bij grote beslissingen als zou het natuur OF economie zijn is dan ook een nepdiscussie zo stelde de wetenschapper.

Hierbij nog enkele interessante conclusies :

1) eilanden dragen beperkt en mogelijks zelfs negatief bij aan de kustveiligheid. Immers eilanden beperken enkel de golfwerking en –oploop (wat dus betekent dat enkel de achteruitgang van de kustlijn door stormen zou worden gebroken en dat eilanden dus het opschuiven van het hoogwaterpeil niet tegenhouden) wat bovenal slechts een licht positief effect op de kustveiligheid voor gevolg zou hebben. Bovendien stellen onderzoekers vast dat eilanden een aanzienlijke verlenging van de kustlijn met zich mee brengen wat een evenredige toename in o.m. kustonderhoud met zich meebrengt. En plus werd vastgesteld dat eilanden het natuurlijk herstel na stormen verstoren, dat de stabiliteit van het kustprofiel afneemt door eilanden en dat ze dus de kustachteruitgang versterken. Bovendien is het niet ondenkbeeldig - bewezen simulaties voor een Schiphol-op-Zee- dat eilanden erosie veroorzaken op de huidige kustlijn (zie figuur).

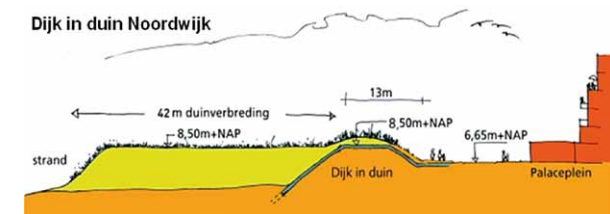

2) menselijke ingrepen hebben de zoet-zout-waterbalans reeds ernstig verstoord in de laaggelegen polders. Focussen we bijvoorbeeld op de achterhaven van Zeebrugge dan veroorzaakt het Boudewijnkanaal (met een waterpeil hoger dan de polders) een sterke zoute infiltratie. Zo is de onderste aquafer tot diep in het hinterland reeds volledig gevuld met zout water (zie figuur). Dit maakt de zoetwaterhuishouding van onze polders zeer kwetsbaar in een opwarmend klimaat. Immers bij extreme droogtes (zoals in dit voorjaar) wordt de zoetwaterlaag (die zich bovenop deze zoute laag bevindt) steeds dunner en is het risico van verzilting niet ondenkbeeldig. Of hoe de landbouwer niet alleen gewassen maar ook regen zou moeten oogsten (i.p.v. het – zoals thans gebeurt - versneld af te voeren).

case study Zeebrugge – in casu - laag 2 (-1.5 m TAW - links) en in laag 9 (-12m TAW – rechts), ter oriëntatie : in rood (= zout water) de zee (bovenaan) en de dokken alsook het Boudewijnkanaal

3) om de zeespiegelstijging op te vangen is het een ernstig te overwegen optie om onze stranden en duinen te laten aangroeien. Echter “werken met sediment” kent haar beperkingen, zo kan bebouwing niet meestijgen (denken we in het bijzonder aan onze befaamde moderne Atlantik Wall). Doorheen de jaren neemt het risico bij stormen dan ook toe voor kusten waar bebouwing tot tegen het strand staat. De enige oplossing is dus om een buffer zeewaarts aan te leggen. Dit heeft wel als consequentie dat het vrije uitzicht op zee verloren gaat wat misschien niet gewenst is maar wel noodzakelijk. Een duurzame badplaats ligt immers niet aan de zee (dixit dr. Jan Mulder). Dit lijkt misschien vloeken in de kerk voor het kusttoerisme maar moet voor Natuurpunt bespreekbaar zijn. Kijk maar naar Nederland waar ze van de nood een deugd maken. Denken we o.m. aan Noordwijk waar een duinverbreding gerealiseerd wordt voor de badplaats. Of aan Scheveningen (ook een “dijk in duin”) waar als compensatie voor het zichtverlies een wandelpromenade gerealiseerd werd.

Conclusie : luctor et emergo (?)

Bovenstaande voorbeelden zijn slechts enkele grepen uit de ijzersterke betogen genoteerd op de studiedag. Wenst u meer te weten ? Vraag het verslag aan van deze studiedag (kustwerkgroep@gmail.com). We hopen dat u (en de overheid) zich bij de visie van Natuurpunt aansluit : **het roer moet om, we moeten dringend werken met de natuur mee (en niet haar intomen via artificiële ingrepen zoals kostelijke zeedijken of pompgemalen), alleen dan kunnen we het hoofd bieden aan de gevolgen van de klimaatverandering die onze kust te wachten staan.** Hebben we uw steun ?

→ Foto : hanoi

→ Foto : hanoi

Wasplaten op d'Heye

Wasplaten, de orchideeën onder de paddenstoelen of een verhaal van succesvol beheer op d'Heye te Bredene.

Toen Natuurpunt (toen was het nog Natuurreservaten vzw) het beheer kreeg van het waterwingebied te Bredene, was het gebied een grote grasvlakte. De grassen stonden zo hoog dat andere planten nauwelijks tot bloei kwamen. De kleine grazers die op hun manier aan "natuurbeheer" deden, de konijnen, waren eerst door myxomatose en later door een virale infectie sterk teruggedrukt in aantal. Toen het beheer in onze handen kwam, zijn we onmiddellijk gestart met begrazing door Galloway runderen. En enkele jaren later mochten we de eerste resultaten zien: heel wat kleinere plantjes namen fors toe, en kleurrijke paddenstoelen kwamen tevoorschijn.

De eerste wasplaten die we in 2000 op d'Heye vonden, werden door specialisten gedetermineerd als Duinwasplaat en Sneeuwzwammetje. Er stonden toen een 70-tal Duinwasplaten en 12 Sneeuwzwammetjes. In 2001 stonden er al respectievelijk 100 en

22. In het najaar van 2002 waren de wasplaatjes niet meer te tellen. Ook het aantal soorten is toegenomen: de Zwartwordende wasplaat, de Gele Wasplaat, de Elfenwasplaat en het (meestal olijfgroene tot bruine) Papegaaizwammetje komen er nu talrijk voor. Ook, maar dan in iets kleiner aantal, het Vuurzwammetje, de Kabouterwasplaat en de Puntmutswasplaat. Namen voor een sprookjesboek. De eerste wasplaten, 10 jaar geleden, stonden allen samen. Ondertussen vind je ze verspreid over het grootste deel van het reservaat.

Lang geleden is het de mycologen reeds opgevallen dat wasplaten dikwijls met meerdere soorten bijeen en in grote aantallen groeien in bepaalde, lokaal voorkomende vegetaties (E. Arnolds et al. 1994). Toch konden Wasplaten niet bij een bepaalde plantengemeenschap worden ingedeeld. Meestal bleken Wasplaten juist op de overgang van plantengemeenschappen voor te komen. Wat vrijwel zeker is dat ze het best gedijen op bodems die jarenlang ongestoord zijn gebleven. En dat is op d'Heye zeker het geval.

Dirk

Zondag 23 oktober, afspraak om 10u00 aan de ingang V.M.W., Danckaertstraat te Bredene.

Foto : Roland François

↑ de donkerrode top van de hoed van de Zwartwordende wasplaat wordt later ... Juist!

Foto : Roland François

↑ Gele wasplaat vooraan en bescheiden op de achtergrond (!!) Vuurrode wasplaten

Reservatennieuws Zwaanhoek

Afgelopen zwaanhoekhappening (22 mei) genoten velen van het zonnetje zonder die vervelend strakke wind in de luwte van wat wilgenstruweel. Daarbovenop konden de ogen ook nog eens gespoeld worden aan een fraai grasland met grotendeels uitgebloeide pinksterbloem, koekoeksbloem in volle pracht en riet- en vleesorchis in diverse stadia van hun ontwikkeling. Maar hoe mooi ook, was het hoofdzakelijk achtergrond bij de ontdekking van de vorige weken, de hogelijk gewaardeerde Addertong.

Misschien toch eerst nog eens de blik op dat grasland richten? Dat het hier als grasland wordt aangemerkt, is opmerkelijk: tenslotte stond er toch ook veel riet?! Inderdaad maar hiermee raken we de essentie: dit voormalige rietland wordt al jarenlang gemaaid om de waardevolle mix van andere bloemen te bevoordelen. Zonder maaien zou het riet alles overwoekeren en herleiden tot een ... rietveld. Een nobel doel, daar niet van want bvb aantrekkelijk voor Bruine kiekendief maar ook als we dit droogste hoekje maaien blijft er nog een heel grote lap riet over voor bruintje. Mochten ze weer willen komen tenminste want ze laten het nu al enkele jaren afweten - maar dat is een ander verhaal.

Droogste stukje? Eigenlijk omschrijft

Foto : hanoi

↑ Addertong gedijt ook in zwak brak milieu

Foto : hanoi

↑ Waarom wij Echte koekoeksbloem steunen in de strijd met het Riet

minst nat dit hoekje beter. En hiermee zijn openlijk of terluiks alle ingrediënten voor het voorkomen van Addertong opgesomd. Dit aardvarentje verkiest immers vochtige grond met nogal wat humus. Die humus afkomstig van de molm van oud riet moet arm aan voedingsstoffen zijn maar liefst ook niet al té verarmd. Kieskeurig ("zindelijk" zeggen wij West-Vlamingen) specialistje en net daardoor is Addertong zo zeldzaam geworden.

Want je kunt die voorwaarden slechts langdurig bereiken als je dergelijk rietland regelmatig maait plus het maaisel weghaalt. En dat is wat na een korte onderbreking toch alweer enige jaren wordt gepresteerd door de Natuurpunt-werkploeg van Oostende, aangevuld met nu eens wat meer, dan weer wat minder vrijwilligers. Bovendien is ook het maaitijdstip van belang. Riet komt slechts laat in groei en transporteert daarvoor rijklijk zijn wortelvoorraden naar de bovengrondse delen. Maaien in volle zomer even voor de bloei levert maximaal rendement voor wie riet wil uitputten. Wachten met maaien tot na de bloei zou Phragmites australis alweer toelaten volop suikers en eiwitten naar zijn wortelrhizomen te sturen als reserve voor de komende lange winter. Maaien en afvoeren die boel zodat de dikke wortellaag half verhongert en gedeeltelijk tot humus verteert.

Een eerste signaal dat je op het goede spoor zit is dan het ijler en lager worden van het riet. Waardoor andere planten weer leefruimte krijgen. Als daar ergens in hoek of kant Pinksterbloem of Echte koekoeksbloem kwijnt, keren de kansen voor deze eertijds gewone bloemen die in onze

dagen en onze polders onwelvoelig schaars geworden zijn. En heb je te maken met een waardevol gebied waar nog andere soorten groeien dan keren ook die terug na verloop van tijd. Zo mochten we nog vrij recent de terugkeer van Egelboterbloem vieren. Zegt de flora: "op natte, matig voedselrijke grond in graslanden, trilvenen, ..." Zeggen wij: "precies!".

Zo-even gingen we nogal achteloos voorbij aan nog enkele uitroepstekens. Rietorchis, Vleeskleurige orchis, Gevlekte orchis, moet er nog zand zijn?! Ook zij worden al vele jaren karig gesignaleerd in dit "Zwaanhoekje". Maar sinds het volgehouden maaibeheer zijn deze spektakels eveneens aan een mooie opmars bezig. In dit artikel degraderen we deze orchideetjes even tot decor. Maar ze helpen ons wel een stapje verder in een vers ideeetje. Immers, orchideeën hebben uiterst kleine zaadjes. Hun verspreiding is een echt thriller verhaal met plantaardige variaties op het-speld-in-een-hooiberg-thema en het bedrieger-bedrogen-thema maar zoals bij de Bruine kiekendieven van daarnet: dat is een ander verhaal. Ter compensatie voor die heel kleine kans dat dergelijk zaadje goed terecht komt en een nieuwe orchidee kan opstarten, produceren onze Dactylorhiza's ontzaglijke hoeveelheden zaad. En dat is eigenlijk wat ook Addertong doet. Als je begin juni zo'n Addertongetje aantikt, verspreidt zich een groenig wolkje sporen (varens maken zaadjes zonder reservevoedsel die dan sporen genoemd worden). Zouden er zo nog van die planten zijn die ook gedijen op dergelijke "natte, matig voedselrijke gronden patati patata"?

De lezer die tot het tot deze zinnen uithield, verdiende zijn sporen en een literaire en florale beloning. Want met het antwoord op de vraag uit vorig tekstblokje, onthullen wij een totnogtoe goed bewaard geheim. Naast de Addertong is inderdaad een nog grotere zeldzaamheid opgedoken in dit Zwaanhoek-hoekje. Ook een plant met fenomenaal kleine zaadjes die zich via de wind over grote afstand kunnen verspreiden en die matig voedselrijke, vochtige en humeuze gronden lust: Rond wintergroen! Voorlopig nog maar enkele plantjes maar daar wordt aan gewerkt. Door de werkploegen van Edwin en Klaas en de vrijwilligers.

Johan

Verdwaalpalen - sponsoring die kan tellen...

Afgelopen 13 juni op een eerder kille voormiddag opende het toeristisch seizoen met de jaarlijkse persvoorstelling van de verdwaalpalen. De verdwaalpalen beste lezer, zijn tot de dag van vandaag een privé initiatief van bedenker Dominiek Vervaeke, al ja-

ren lid van Natuurpunt. Met private sponsoring worden verdwaalpalen, armbandjes, infoborden en de hele organisatie jaar na jaar heropgezet. Ondertussen met succes tot in het buitenland (oa diverse Franse kusten), deed Dominiek een chique geste. Hij nam

- volledig vrijblijvend - Natuurpunt mee tussen de logo's en mede-actoren van het kustgebeuren. Onze voorzitter, Dirk Vanhoecke gebruikte zijn toespraak onder meer om te wijzen op het toeristische belang van onze zomercampagne: verspreid over de hele kust, elke dag gedurende de hele grote vakantie worden mensen meegenomen op begeesterende wandelingen doorheen onze mooiste kustreservaten.

Bijgaande foto's brengen een impressie van de voorstelling van de verdwaalpalencampagne 2011, zoals je ziet, met schoon volk, helicopters, muzikanten en heel wat camera's (de onze maar ook heel wat tv-ploegen). Bedankt Dominiek voor de geste!

Foto : hanoi

↑ Natuurpunt-Middenkust-voorzitter Dirk Vanhoecke in zijn toespraak tot de Hoofden van Lebak.

Foto : hanoi

Op de voorgrond Dominiek Vervaeke, op de achtergrond de burgemeester van Oostende

Foto : hanoi

↑ Detail van wat schoon volk, als laatste op de voorste rij, schepen Yves Miroir.

Foto : hanoi

↑ (vlnr) de professionelen van Natuurpunt Thijs Haustraete en Iris Verschaeve, geflankeerd door onze Middenkust-voorzitter

(vlnr) de helicopter die de eerste lading armbandjes kwam leveren, zwemmen nu verboden-vlagje, windzak en de vis-verdwaalpaal

Foto : hanoi

(Roland François combineert een diepgaande soortenkennis - vooral vogels - aan een licht ironische pen en een heel groot talent om hét goeie moment vast te leggen. Met een beetje hulp van een kanon van een telescoop ook wel.)

Ditmaal burens van Roland: de Kleine plevier, even voor zijn deur in de haven van Oostende. Bij het eerste legsel hield Roland zijn hart vast voor de goede afloop door de vele aanwezige Kauwen. En twee gingen er inderdaad aan. "Maar" besluit Roland een aantal dagen later: "De kleine (foto waar het leert marcheren) heeft het uiteindelijk gehaald en is wellicht eergisteren vertrokken naar Afrika (zie foto's bad- en stretchoefening alvorens de lange reis van ongeveer 4500 km aan te vatten naar Senegal ...), de ouders zijn trouwens al bezig met een tweede legsel uit te broeden!"

Het tweede nest was van korte duur toen bleek dat er snel maar één ei meer overbleef en het nest verlaten werd (Kauwen?).

Het derde nest leverde tot nu toe op-nieuw drie jongen op waarvan foto's met twee jongen, het derde was net uit beeld gerend bij het alarm van de aldaar broedende meeuwen

Tussen het uitkomen van het eerste nest en het derde ligt een redelijke periode (11 mei - 27 juli). Gedurende de drie maanden van mijn observatie telde ik maximaal zeven Kleine Plevieren (3 koppels en wellicht het vliegvlug jong van het eerste nest)

Ik beleefde er adembenemende momenten en dit vlakbij "mijn nestplaats"

→ Foto : Roland François

→ Foto : Roland François

→ Foto : Roland François

→ Foto : Roland François

→ Foto : Roland François

→ Foto : Roland François

→ Foto : Roland François

→ Foto : Roland François

En zonder verdere commentaar (wat kún je daar nog aan toevoegen?) ook een weergaloos beeld van enkele Lepelaars tijdens hun doortrek naar Nederland vorig voorjaar, pleisterend aan en in de Middenkust.

KITE OPTICS

www.KITEOPTICS.com

Belgische perfectie,
in service en techniek!

De meest gespecialiseerde verrekijker-winkels in het land.

Sights Of Nature

Pieter De Conincklaan 108
8200 Brugge
050 31 50 01
son@deputter.com
www.deputter.com

Natuurpunt winkel

Stationstraat 40
2800 Mechelen
015 43 16 88
winkel@natuurpunt.be
www.natuurpunt.be/winkel

Met elke aankoop bij deze winkels, steunt u rechtstreeks de natuur!

Colofon Natuur.Middenkust

Regio middenkust = Bredene + Oostende + Middelkerke

(of kortweg de BOM gemeenten)

Site: www.natuurpunt.be/middenkust

E-mail: natuurpunt.middenkust@skynet.be

Lid zijn van Natuurpunt betekent:

Samen met 90.000 gezinnen mede-beheerder of mede-eigenaar zijn van meer dan 16.700 ha reservaten, verspreid over 450 natuurgebieden. U krijgt dan 4 x per jaar het nationale tijdschrift NatuurBlad. Voor €8,50 (per jaar en per tijdschrift) meer kun je een aanvullend abonnement nemen op de gespecialiseerde Natuur.Focus en Natuur.Oriolus

Woon je bovendien in één van de BOM-gemeenten dan ontvang je 4 x per jaar dit tijdschrift, neem je gratis deel aan onze activiteiten in de streek (zie ook www.natuurpunt.be/middenkust), kan je actief meewerken aan het beheer van de 10 natuurreservaten in de streek en steun je het behoud en de ontwikkeling van de natuur aan de middenkust. Alle informatie van deze natuurreservaten vind je op onze site.

Lid worden van Natuurpunt kan door € 24 te storten op rekening 230-0044233-21 van Natuurpunt vzw. Steun de (verdere) aankoop van natuur-reservaten in eigen streek door storting (fiscaal attest vanaf € 40) op rekening 293-0212075-88 van Natuurpunt, Coxiestraat 11 te 2800 Mechelen met vermelding van het projectnummer:

- 3593 Middenkust algemeen
- 5532 Schuddebeurse (Westende)
- 5541 Puidebroeken (Slijpe)
- 5515 Warandeduinen en Schapenweide (Middelkerke)
- 3535 Oostendse Kreken (Keignaert en Zwaanhoek) (Zandvoorde)
- 5525 Paelsteenpanne (Bredene)
- 5543 d' Heye (Bredene)
- 5551 't Pompje (Oudenburg)
- 5562 Snippgate (Leffinge - Snaaskerke)

Contactgegevens:

- ▶ Serge Allein (algemeen + financieel)
Verdunlaan 5, 8450 Bredene 059/332802 serge.allein@telenet.be
- ▶ Johan Broidioi (reservaten + MIER)
Vinkenstraat 22, 8432 Leffinge 059/305796 johanbroidioi@yahoo.com
- ▶ Jacques Casselman (educatie) urojas@telenet.be
- ▶ Paul Lingier (beleid) p.lingier@skynet.be
- ▶ Dirk Vanhoecke (algemeen + natuurstudie) dirk.vanhoecke@telenet.be